

İKAR

MICHAL
FRANKA

NA
BREHU
SPIEVA
DAV

**MICHAL
FRANKA**

**NA
BREHU
SPIEVA
DAV**

Text © 2020 by Michal Franka
Design © 2020 by Nikola Janíčková
Slovak edition © 2020 by IKAR, a.s.
ISBN 978-80-551-7592-8

**MICHAL
FRANKA**

**NA
BREHU
SPIEVA
DAV**

Prvá část

HANBA

JEANNEKE PIS

Zobrali ma v stredu dvanásteho mája. Prišli po mňa domov, aj som čakala, že prídu.

Zabila som chlapa. Ešte žije, ale je to, akoby som ho naozaj zabila. Preňho, pre mňa, pre všetkých.

Aj to všetci videli. Nie vtedy, keď sa to stalo, potom. Päťdesiatistíc ľudí ešte v ten deň, ďalší neskôr, na YouTube to vraj má milióny pozretí.

Bola som už vonku z auta, keď ho brala sanitka. Chrčal, len zobďaleč a úkosom som sa pozrela, tvár mal bordovú a vlhkú, na hrudi tmavú škvrtu, nohy od seba. Mne dali nejakú tabletku, zapíť vodou a sadnúť si do tieňa, ponáhľali sa s ním. Mala som pocit, že sa zadusím, a do pravej ruky som chytala kľč.

„Pozrite si moju kameru,“ hovorím jednému z policajtov, prišli ešte pred sanitkou, musel ich zavolať ten druhý chlap, čo sa tam potom objavil a dobýjal sa mi do auta, „bála som sa, že ma zbije, všetko tam musí byť vidieť.“ Bolo tam všetko vidieť.

Na obed ma pustili domov, že sa mi ozvú, keď si pozrú záznam, že nemám nikam chodiť, ak nemusím. Okolo druhej už som videla video, ani neviem, kto to tam zavesil, ale museli mu to dať policajti. Nebolo to celé, len úsek, ten môj, ten zlý, asi štyridsať sekúnd.

Vidieť sa takto vo filme je zvláštne, človek si pripadá, akoby ho niekto ovládal na diaľku. Ale nevydesilo ma to. Odtiahlo ma to od vlastného života, od seba samej. Ani nie že smútok, skôr odovzdanosť a chuť už iba ležať. Vyvrátila som jogurt z raňajok, dala si hlt rumu, pol tabletky Lexaurinu a pokúsila sa zaspáť. Mišku mal dnes zo školy vziať Laco, volala som mu, aby ju ani náhodou nepúšťal na mobil, nerobil to síce skoro nikdy, ale niekedy predsa, *Mášu a medveda* si dávala alebo hrala *Candy Crush*, pýtal sa prečo, pozri sa ty, choď na internet a pochopíš, hovorím mu, začínam revať, skladám, a keď volá späť, vypínam telefón a sadám si zase za počítač. Nevieť sa od toho odlepiť, sledujem statusy, pozerám si profily ľudí, ktorí píšu, že by ma mali holú vláčiť po meste, a profily ľudí, ktorí to lajkujú. Našla som babu, ktorá mi robievala nechty, dvakrát do mesiaca som u nej nechávala štyridsať eur. Nepíše nič, len lajkuje, že mám skapať. O pol štvrtej už som mala vlastný *hashtag*, že #BarbaraConan, o šiestej sa pod oknami objavili prvé autá s logami televízií. V správach sa na mňa pýtali generálneho prokurátora, povedal, že sa zatiaľ nebude vyjadrovať, ale že všetci vedia, že je buldog, ktorý vie, čo má robiť. Ráno som bola na dvoch titulkách, „Šialená Barbara vyčítala“ a „Satanistický rituál za bieleho dňa. Prežije obeť?“

Prežila, ako-tak. Zatiaľ.

*

Na druhý deň, okolo desiatej doobeda, prišli policajti, prečítali mi obvinenie, zobrali ma do auta a odviezli o tri ulice ďalej na výsluch.

Najskôr sa ma pýtali, prečo som to urobila.

„Prečo sa ma to pýtate? Veď ste to videli. Ten chlap ma napadol, bála som sa, že ma zbije.“

„Dajme tomu, že sa vás chystal napadnúť. Ale prečo ste mu to striekali do tváre, keď už ležal a nemohol vám nič urobiť?“ spýtal sa ma ten vyšší v uniforme. Ten v civile sedel na stole, nohy sa mu hompáľali a pozeral sa na mňa spôsobom, v ktorom som nevedela nájsť nič iné než pobavenie.

„Neviem, bála som sa, že sa postaví a zabije ma, neviem presne, strašne som sa bála... Vy ste veľký chlap a máte uniformu a zbraň a obušok, ja som nemala nič, len ten sprej, a on ma išiel biť. Nevedela som, že ho to môže zabiť, nikdy som to nepoužila. ... ja som sa len bála, chcela som odísť, utiecť, neviem, čo sa stalo, veď ste to videli, ako to bolo, ja... ja... ja som sa bála, že ma zabije.“

„Vy ste možno zabili jeho.“

„Nechcela som ho zabiť, on... Ja... ja som sa bála.“

„A to ostatné, to ste prečo urobili?“ zapojil sa druhý policajt.

Neviem. Dodnes to neviem.

*

Môj právnik, čo ho svokor zaplatil, tam bol so mnou. Po štyroch hodinách ma pustili domov. Keď sme vyšli von, povedal, že to uhráme na podmienku, lebo že mám čistý register a konala som v afekte. A že nám možno dokonca

prejde nepričítanosť v čase spáchania skutku a nebudú ma vôbec stíhať.

Doktor Malatinský má päťdesiatosem rokov a o Facebooku vie len od svojich detí. Takže omyl. Po týždni ma vzali do väzby, internet si to tak vypýtal. A novinári. Táne kamarátky alebo aspoň dobré známe. Myslela som si, že zošaliam, ale dnes viem, že som mala šťastie, že ak by som zostala vonku, nedám to.

Prvé tri dni som si hovorila, že to prejde. Ale nemalo to ako prejsť. Celý ten týždeň boli na titulkách bulváru nejaké fotky, ja, chlap, ako leží na ceste, potom aj svokrove fotky, aj Lacove dokonca, ešte aj Táňa mala jednu. V televízii o tom mudrovali úplne všetci, právnici, psychológ, odborník na náboženské sekty, dokonca aj zo sociálky niekto. A všetko to bolo na Facebooku, samozrejme, takže tisíce komentov, petícií, skupín, veď ste boli pri tom, aj vy ste to tam písali.

V utorok sa to stalo, v piatok som si zrušila konto, asi tristo správ som dovedy dostala, že mám zdochnúť, že som najväčšia sviňa v dejinách, že príde aj na mňa a tak, aj horšie ešte. Načo by som tam zostávala. Laco konto ani nemal, nemusel si ho rušiť. Ale trpel ako kôň aj on, to hej. Dosť ho to zobralo, najmä tá fotka, čo niekde bola, z videa spravená, ako tam čupím, a bielymi písmenami text: „Keď si svojho starého pomýliš s cudzím chlapom.“ A tá istá, iba s iným textom: „Keď vieš, že aby niečo bolo, musíš ho najskôr omráčiť.“

Jediný, kto to, aspoň zo začiatku, bral s nadhľadom, bol Tánin Tomáš, poslal mi cez WhatsApp fotku nejakej sochy z Bruselu. „To je Jeanneke Pis, cikajuca dievcatko. ;)“

Za ten týždeň medzi začiatkom konca a koncom som bola trikrát vonku. Prvýkrát v Kauflande, potrebovala som tampóny, ktoré vo večierke nemali, tak som išla tam, je to pätnásť, maximálne dvadsať minút peši, podľa tempa. Nespoznal ma každý, to určite nie, ale možno tak polovica ľudí áno, aspoň mali pocit, že už ma niekde videli, a hlavne ten jeden, mladý, maximálne dvadsať mohol mať, ten drgol do frajerky a hovorí jej, tak, aby som to počula: „A toto normálne nechali na slobode, toto hovádo, to čo je?!“

Hlava dole, našťastie tam už mali automatickú pokladňu, to bolo u mňa aj tak pravidlo, nikdy som nemala rada, keď sa mi ľudia v obchode pozerali do košíka. Vždy som sa ošívala, keď som to vykladala pri pokladni na pás, vadilo mi, že by cudzí mali vidieť, čo budeme doma jesť. Všetko som tam nechala, nahodila cez skener len tie tampóny a utekala domov.

Druhýkrát som bola za právnikom, veľmi sa ospravedlňoval, ale že má v ten deň len hodinu čas a že nech prídem ja k nim, do kancelárie, že zaparkujem vo dvore. Že zaparkujem! Netrúfla som si na auto ani len pozrieť, nieto sa ním ešte niekam odviezť. Cez Hopin som si zavolala taxík, neviem, či ma spoznal, či nie, nepovedal celú cestu ani pol slova, iba sa párkrát pozrel dozadu, najskôr skúmavo, potom už len ľahostajne. Všelikoho už asi viezol. Teraz viezol spotenú tridsiatničku, čo sa schúlená pozerala von oknom a v očiach mala všetok strach sveta. Ten, čo ma bral cestou späť, ten celý čas telefonoval, strčila som mu do ruky päť eur, ďakujem, dovidenia, príjemnú službu. Dovi, zamumlal, a bolo. Sú také životy, keď človeka povznesie už len to, že ho nespozná taxikár.

Tretíkrát sme boli v Brucku nakúpiť. „Lacko, ja to tu nedám, bojím sa teraz a chcem ísť s vami, prosím ťa, poďme do toho Intersparu, čo je pri diaľnici.“

„A nechceš ísť len do Hainburgu?“

„Nie, to je ako do Petržalky, keby sme išli, to môžeme ísť rovno sem. Veď desať minút navyše to bude. Prosím ťa...“

„Veď dobre, jasné.“

Potom už som nestihla ísť nikam, iba na súd, s ostrahou pri každom pleci a s putami na rukách.

*

Vo väzbe som bola do konca septembra, potom som podpísala dohodu na rok nepo, to je žargón pre ostrú basu, a vzali ma do Nitry. Pred Vianocami ma mali pustiť, na podmienku, ale zdržalo sa to. Právnik hovoril, že to niekedy trvá, že na Troch kráľov som doma, ale potom došla Táňa a vysvetlila mi to. Že asi budem musieť vydržať až do jari, že vonku je hrozná kucapaca, aj kvôli mne vraj. Niečo sme videli v správach aj sa všeličo rozprávalo po chodbách, že chlapi, čo sedia v Leopoldove, chodia teraz do mesta smeti odvážať, ale to keď nevidíte naživo, tak je to ako pozerať futbal cez teletext.

Takže som tu skoro sedem mesiacov. Zajtra ma majú pustiť.

Teším sa na Mišku a na Laca. Aj na Táňu. A bojím sa. Bojím sa ísť von. Vonku je peklo.

*

Vydávala som sa mladšia, ako je dnes zvykom, ale už som bola tehotná a Laca som mala rada, aj stále mám. Miška

sa narodila tri týždne po doktorských promóciách a pol roka predtým, ako sme sa presťahovali. Bola to dobrá kúpa, kríza zlacnila aj hypotéky a Lacovi sa s tými nápojmi darilo. Mali sme pocit, že aj potrebujeme, aj si zaslužime bývať v novom a na dobrej adrese. Desať minút peši do mesta, päť minút hore kopcom škôlka, aj sa dalo dobre parkovať. Teda kým sme mali jedno auto, potom s dvoma už bol niekedy problém.

Šoférovala som rada, ale iba keď sme išli preč, niekam ďalej. V meste nie, v meste som mala pocit, že ma každú chvíľu ktosi rýchlejši odprace z cesty. Tam vonku, zvlášť koncom jari, keď sa nad asfaltom vlnil vzduch, naľavo aj napravo sa sýtožlté polia repky striedali s akoby náhodne a pritom veľmi elegantne naukladanými hlúčkami topoľov, agátov, hrabov a briez, a do toho každú chvíľu nejaký kompaktný tmavozelený dav ihličnanov, tam ma to bavilo. Erjednotku medzi Nitrou a Bystricou som mala najradšej, sivá, modrá, zelená, žltá, všetko to tak potichu a majestátne sedelo na mieste, a keď vás potom v Ružomberku na okamih rozosmútili tie zošúverené paneláky oproti Mondí, stačilo vydržať po Ivachnovú a už sa vám po ľavej ruke zaligotala Liptovská Mara a vyliezli Tatry. Dokonca ešte aj v zime je to cesta, na ktorej nemáte pocit, že sa treba ponáhľať, že už treba byť v cieľi, v cieľi sú štyri steny hotelovej izby, sauna a reštaurácia plná cudzích ľudí, ale medzi tým asfaltom a oblohou, schovaná vo vlastnom aute, tam si dýchate sama pre seba, vo vlastnom priestore, to je jediná ozajstná sloboda na celom svete. Vždy som si to takto vypýtala, na pumpe pri Sereďi sme sa s Lacom vymenili, dala som si tempomat na stodvadsaťpäť a užila si hodinu a pol, dve, tri hodiny

zmierenia, podľa toho, ako ďaleko sme išli. Nevedela som tie slová nikdy vypovedať nahlas, a teraz už to vôbec neviem, ale slovenčina ich pozná, aj vy ste ich poznali. Šťastie, pokoj. Nádej. To bolo vonku na dlhej ceste pod modrou oblohou, tam, kde človek vypne rádio a počúva, čo mu tlmeným brumendom mantrického spevu hovorí dotyk gumy s asfaltom.

V meste som počúvala Slovenský rozhlas, mali tam jednu, možno aj stále majú, čo sa krstným menom tiež volá Barbara, Barbara Štubňová, tú som mala najradšej, s uprataným, inteligentným prejavom a vynikajúcou artikuláciou, veselá, ale zas nie infantilne rozjarená ako všetci ostatní. A občas nejaký podcast o vedeckých objavoch. A Miške, keď bola so mnou, som púšťala Jaroša, ale vždy tak maximálne tri pesničky, potom už sa mi z toho okolo hlavy sťahovala kovová obruč. Stačilo, že som mala stiahnutý žalúdok. Tu v meste som sa bála, taký ten úzkostný šofér, čo radšej zastaví už na oranžovú, z vedľajšej na hlavnú sa pustí, až keď pol dňa nejde žiadne auto, a nevie sa nikam vopchať nasilu.

Tak sa to vlastne celé aj začalo.

Časť mesta jednoducho zavreli pre autá. Robili sa nové cesty a prerábali staré, pribúdali cyklotrasy, hovorilo sa o zelenom meste, o čistej budúcnosti pre deti. Všetci sme vedeli, že to tak má byť, všetci sme boli za. Potom sa zistilo, že si rezidentské parkovanie kúpilo o polovicu viac ľudí, ako bolo miest, takže sa z niektorých ciest ešte odkrojilo pre parkovacie pruhy, väčšinou tam, kde už aj tak stávali autá, polka zadku na chodníku, polka na ceste. Už dovedy sa tu nedalo normálne jazdiť, potom sa strhlo peklo. Z polhodiny cez mesto bola niekedy hodina, v pon-

delok ráno a v piatok poobede hodina a pol. Ja som to mala do roboty kratšie, ale Laco chodil osem kilometrov po obchvate plus štyri a pol cez mesto, hodina, hodina a pol. Takže sa s tým všetci snažili nejako vybabrať, tade skratka, tajná tri dni, potom rovnako plná ako všetko ostatné, tam na poslednú chvíľu cez biele pásy, hentam do protismeru a tak. Ja som sa to nevedela naučiť, ale Laco hovoril, že musím byť priebojnejšia, že inak sa to nedá.

Ale ani takto sa to nedalo, ak ste ten typ, ktorý sa stále bojí, že sa naňho všetci pozerajú. Potknete sa na ulici a ešte hodiny potom rozmýšľate, kto to všetko videl a čo si tak asi pomyslel. Úplne najhoršie bolo prichytiť sa pri tom, že sa hanbím za seba aj za vlastné dieťa, keď niekde niečo dochytalo, zhodilo alebo sa len príliš nahlas rozplakalo. Iné matky mali v paži, chod' sa tam ujovi pri vedľajšom stole so zababranými rukami zavesiť na gate, čo mňa je po tom, hádž sa mi tu o zem a škriekaj, koľko chceš, veď si dieťa. Liezlo mi to na nervy, ale aj som to obdivovala, aj ja som chcela byť taká. Lenže nie, ja stále len aby sme nikomu neboli na ťarchu, hlupaňa sprostá. Teraz už to naveky bude inak, už sa bude dieťa hanbiť za mňa, až do konca života.

Roky sa mi takto vedeli pripomenúť veci, horšie, samozrejme. Raz som na katedre povedala niečo ako „my ženy toľko nemudrujeme a radšej to urobíme bez tých sebaoslavných rečí“, strašný trapas, viem, veď som sa aj strhávala hrôzou, keď som si na to spomenula, dokonca som občas vykrikla, keď mi to prišlo na um. Alebo keď som raz prišla na internát na chodbovicu, zobrala som z domu fľašu absolutky, všetci pozerali, že wow, paráda, a niekto tam potom do mňa drgol alebo čo, bez toho, že

by aspoň pardon povedal, proste som sa zobrala preč a vzala aj tú fľašu, už bola v chladničke, ale vzala som ju aj tak. Tak to ma tiež striasalo hanbou ešte roky potom. A úplne prvý obraz z vlastného života, čo si pamätám, mala som štyri roky a mama mi dala na narodeniny knihu, hneď som ju otvorila.

„A pusu nič, Baška, čo si?“

Blbosť, že? Do tridsiatky som sa tým trápila, vždy, keď som si spomenula, až kým aj Miška nemala štyri roky a ja som nepochopila, že mama na to vzápätí zabudla. Že mi to odpustila a že ja som si to teda tiež mohla odpustiť. *Doktor Jajbolito* to bol, tá knižka.

Predstava, že spravím nejaký zakázaný manéver, niekoho predbehnem, zle sa zaradím, čokoľvek, že sa jednoducho niekto nahnevá, to som nechcela ani za svet. Tak to aj vyzeralo, to sú vraj najnebezpečnejší šoféri, takí, ako som bola ja. Ustráchaní, pomalí, príliš opatrní.

Ale ja už nie som šoférka, zobrali mi aj papiere, na päť rokov. Zatiaľ, možno mi vezmú aj na dlhšie, podľa toho, čo sa strhne na internete, keď ma pustia.

*

„A vy ste kde boli tak dlho?“

„Mama to zase poplietla, išli sme cez most, chápeš?!“
Miška nemala súrodca, tak musela žalovať jednému rodičovi na toho druhého.

„Prečo cez most, Baša?“

„Tak vieš, poznáš ma, nevedela som, že to na Štefánikovej zase zúžili, a nechcela som sa tam na poslednú chvíľu pichnúť doprava a potom už nebolo kde, tak sme

museli ísť až na most a ísť zdola. A keď už sme išli tade, zastavila som sa v Kauflande po ovocie.“

„Sto áut denne sa tam na poslednú chvíľu pichne do-prava a ty jediná ideš radšej o desať minút dlhšie, to je neskutočné.“ Laco asi aj chcel znieť rozčúlene, ale presvi-tala z toho skôr zmes nehy a pobavenia. A hlavne, pred Miškou sme sa nikdy nehádali, dokonca ani o takýchto drobnostiach nie.

„Je to neskutočné, ja viem, ale mám z toho paniku sa takto niekam pchať.“ Vtedy som ešte nevedela, čo je to mať paniku, a teraz už to zase neviem. Ale rok som to ve-dela veľmi dobre. To bol druhý začiatok, už taký ozajstný.

Miška mala balet, meškali sme trochu, ale ešte sa to dalo. Potom už nedalo. Mali sme desať minút sklz a ešte boli pred nami troje svetlá. Ani sme nemuseli chodiť, ak máme prísť polhodinu po začiatku. Zľava, predtým, ako sa začínala zastávka, sa predo mňa snažilo natlačiť auto. Jednoducho som ho nepustila, pustila som dve autá o sto metrov skôr, všetko sa mi to spojilo, Lacove reči, ako sa má jazdiť v meste, Miškin balet, žiadny iný krúžok ne-mala, začínala mi vzadu mrnčať, že zase meškáme, do toho už v podstate trvale prítomný pocit, že potrebujem byť na svet trochu tvrdšia, ja neviem, nepustila som ho.

Obišiel zastávku cez električkovú trať, vopchal sa predo mňa a vzápätí prudko zabrzdil. Laco by to možno zvládol, ja nie, netušila som, že to urobí, nestihla som to. Nebol to prudký náraz, išli sme všetci krokom, klasické plechy, čo mám povedať.

Vyliezol z auta, ja tiež.

„Ty si aká piča! Ti jebe úplne?“

Nič, mám tep dvesto, som v šoku.